

VARGA Szabolcs

A KORRUPCIÓ ÉS A VÉDEKEZÉS LEHETŐSÉGEI

A Magyar Tudományos Akadémia Ipari és Vállalatgazdasági Bizottsága 2009. október 9-én rendezte harmadik korrupcióellenes konferenciáját. Az előadók, a magyar közélet 14 prominens személyisége, közül kettő a politikai élet ismert szereplője, további kettő a magyar jog és igazságszolgáltatás vezető tisztségviselője voltak. Hatan közvetlenül a korrupció által leginkább sújtott területek előjáróiként, hárman kutatóként (jeles egyetemi tanárként), s egy kamarai vezető a vállalati szféra képviselőjeként fejtette ki nézeteit a témáról. Amint ezt dr. Papanek Gábor, a Bizottság és a konferencia elnöke kiemelte, a rendezvény, a sok, olykor egymást kiegészítő, olykor ütköző nézet törekedett világos áttekintést adni a korrupció okairól, hatásairól, valamint az e visszaélés elleni küzdelem aktuális tennivalóiról.

Dr. Avarkeszi Dezső, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) államtitkára, a rendezvény fő előadója a Minisztérium, illetve a kormányzat korrupcióellenes stratégiájával kapcsolatosan mindenekelőtt azt emelte ki: arra törekszenek, hogy „a kormányzati korrupcióellenes politika tudatosabbá tételével, valamint a szükséges feltételek megteremtésével a nemzetgazdaságon belül csökkenjen a korrupciós piac részesedése, és, hogy a láthatatlan folyamatok mindinkább láthatóvá váljanak”. Célkitűzésük legfőbb indokát abban látják, hogy „a korrupció államigazgatási működési kockázatként jelentkezik, komoly versenyképességi tényező”. Első lépésként 2007-ben sor került az Antikorrupciós Koordinációs Testület felállítására, melynek tagjai különböző kormányzati¹, egyéb, nem kormányzati állami szervek képviselői, valamint az elnök által részvételre felkért tagok – civil szervezetek képviselői² és a téma szakértői³.

Jelenleg is van együttműködés a hazai állami szervek, illetve a korrupció elleni küzdelem mellett elkötelezett fejlett államok képviselői között. Rendszeres kapcsolatok épültek ki a G8 államok nagyköveteinek kezdeményezésére létrejött Transparency Working Group-pal. A korrupció elleni küzdelemben alkalmazható hazai eszköztár fejlesztése érdekében az elmúlt fél évben „intézményesült” tudásátadásra került sor holland és magyar szakemberek között. Az eddig példa nélküli szakmai együttműködés következtében mindössze néhány hónap alatt, 2008 elejére elkészült egy szakmai javaslat a korrupció elleni fellépés hosszabb

távon is érvényes lehetséges céljairól, prioritásairól, valamint a már rövid távon is teljesítendő feladatokról (Stratégia és Cselekvési Program).

A Korrupcióellenes Stratégia deklarált célja, hogy „egyidejűleg és azonos mértékben törekszik a korrupciós helyzetek megelőzésére, valamint a már feltárt korrupciós cselekmények érintettjeinek felelősségre vonására”. Ennek érdekében egyaránt szükséges a különböző korrupciós esetek felderítése, a prevenció, a felelősségre vonás, s a különböző korrupciós okok felszámolása. De nem elkerülhető a különböző szabályozási problémák kezelése, kockázatelemzés, az ellenőrzésbeli hiányosságok korrekciója, az átláthatósági és gondolkodásbeli problémák kezelése, az antikorrupciós jelzőrendszer fejlesztése, vagy a szankciórendszer átalakítása sem.

Mindezek alapján a minisztérium négy különösen problémás területet jelölt meg, ezek a párt- és kampányfinanszírozás és annak rendezése, a fejlesztési támogatások tiszta és átlátható felhasználása, a közbeszerzési eljárások átláthatóságának javítása, valamint a korrupció visszaszorítása a hatósági engedélyezési gyakorlatban. Itt a Minisztérium az Antikorrupciós Stratégiához csatlakozó rövid távú Cselekvési Programot is kialakított. Az elmúlt évek legfontosabb, a Cselekvési Programban megfogalmazottakkal összhangban álló kormányzati intézkedései a közbeszerzési eljárások módosításai, a támogatási rendszerek átláthatóságának javítása, illetve a pártfinanszírozás kérdésének rendezése.

Dr. Szikora János, az APEH elnöke az APEH korrupció elleni tennivalóinak komplex megközelítését szorgalmazta a jelenlegi „bűnbakkeresés” helyett. Emlékeztetett rá, hogy az OECD 1996-os korrupciós kézikönyvében adóellenőrök számára fogalmazott meg ajánlásokat.⁶ Majd kifejtette, hogy a Hivatal három fő területen találkozhat korrupcióval. Egyrészt az ellenőrzések során feltárt esetek, korrupciós ügyletek kapcsán, másrészt adóhivatali munkatársat érintően, harmadrészt a Hivatal nevével történő visszaélések során. A belső, hivatali korrupció megelőzése érdekében több területen folytatnak megelőző, feltáró tevékenységet. Ezek közé tartoznak a belső vizsgálatok, a szuperrevíziók (s azok szerepének növelése⁷), a szigorú belső biztonsági, megelőzési tevékenységek, vizsgálati és kockázati felmérések, teamellenőrzések, belső vagyonyilatkozatok⁸, illetve egy új Etikai Kódex érvénybe léptetése.⁹ E mellett a Hivatal terve, hogy a feltárt ügyletek esetén a büntetés magánszemélyt-magánvagyonot is érintsen (SZJA).

Miklós Gábor, a PSZÁF Felügyeleti Tanácsának tagja közölte, hogy a PSZÁF 2000 óta, mint integrált pénzügyi felügyelet működik, összesen mintegy 2000 intézményt, és több mint 150.000 magánszemélyt felügyel. Azonban komoly hiányosságnak tekinthető, hogy bár a létrehozását elrendelő törvényben¹⁰ „áttételiesen benne van a korrupció elleni küzdelem”, „maga a korrupció szó sem szerepel sem a PSZÁF-törvényben, sem az SZMSZ-ben, semmilyen dokumentumban”. S nem mentség, hogy a nemzetközi szervezetek dokumentumaiban is csupán a korrupcióval összefüggő fogalmak jelennek meg¹¹ – a korrupció nincs nevén nevezve. Ennél is súlyosabb gond, hogy „őszintén szólva még sose vettük igazán számba, nem rendszereztük azt, hogy a pénzügyi intézményeknél vagy magánál a Felügyeletnél milyen korrupciós lehetőségek vannak, pedig alighanem bőven vannak”. Minderre valószínűleg égető szükség volna, hiszen a felügyelt intézményekre a magas jövedelmezőség, a jelentős beruházások a jellemzőek, s ezek bőven adnak teret a korrupció különböző formáinak.

A PSZÁF ezzel együtt több területen is igyekszik a korrupció, illetve annak különböző formái ellen fellépni. Feladatából fakadóan a normál napi munka során vizsgálatokat folytat, ellátja piacfelügyeleti szerepét, ajánlásokat tesz¹², illetve panaszkezelési feladatokat is végez (korrupcióra utaló panasz egyébként csak kivételesen érkezik). Ezen túlmenően 2006-ban létrehozták a Pénzügyi Visszaélések Elleni Főosztályt, amely elsősorban pénzmosással, terrorizmussal, bankbiztonsággal foglalkozik, így a korrupció is e Főosztály érdekszférá-

jába tartozik. A belső ügyek kezeléséről Etikai Kódexszel is rendelkezik, amely azonban „felülvizsgálatra érett”. A PSZÁF lehetséges korrupció ellenes tevékenységi köre négy pontban foglalható össze. Egyrészt nemrégén jóváhagyásra benyújtottak egy átdolgozott SZMSZ-t, ebben már szerepel (először a PSZÁF történetében!) a „korrupció” szó. E mellett egy körkérdest küldtek az európai felügyeleteknek, melyben szakmai gyakorlatokról kértek tájékoztatást. A korrupció elleni stratégia kidolgozását még nem kezdték el, egyelőre a módszertan is várat magára. Csakúgy, mint a tervbe vett „whistleblowing” rendszer kidolgozása, illetve a pénzügyi intézmények szövetségeivel való közös együttműködés kialakítása.

Dr. Bod Péter Ákos, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára kiindulásként emlékeztetett rá, hogy az érzékelt korrupció és az egy főre jutó GDP közt erős korreláció van, ám ebből nem következik semmifajta oksági összefüggés. „Csak azt lehet körülbelül tudni az irodalom alapján, hogy a szegényebb országok általában korruptabbak”, ami a túl nagy állam, és az ehhez esetlegesen társuló magasabb korrupciós szint közti összefüggést sem magyarázza – a szakirodalom legalább is nem mutat ki erős kapcsolatot az állam terjedelme, nagysága és a korrupció elterjedtsége közt. Úgy látta azonban, hogy a kisebb állam felé haladás (privatizáció) nagyobb korrupcióval jár, mint a stabil centralizációs ráta. A korrekciós lehetőségek közt pedig a hivataloknak (pl. KSH) a kormánytól független működtetését, a „civil service” visszaállítását, valamint a kulturális tényezőket ítélte a leginkább ígéreteseknek.

Dr. Dávid Ibolya, volt igazságügyi miniszter, az MDF elnöke a politikai korrupció tárgykörét érintve meglehetősen (ön-)kritikus hangot ütött meg. Hangsúlyozta: „Magyarországon a korrupciós gondokért első helyen a döntéshozóknak van komoly felelőssége”, s „a döntéshozók nem tesznek meg mindent azért, hogy változás álljon elő a jelenlegi helyzetben”. A kormányzat korrupció elleni lépéseit bírálva kiemelte: „2001-ben fogadtuk el az egyetlen olyan átfogó korrupcióellenes programot, amelyik nem maradt csak program, hanem a végrehajtása is elindult. ...Az a két lépés, ami az elmúlt időszakban korrupció ellen történt, edes kevés volt!” Az Antikorrupciós Koordinációs Testület például „csendben működik”, eredményeiről nincs hír (de a nyolcmillió támogatás egy ilyen testület működtetésére nem is tekinthető elégnak). Úgy vélte: a korrupció elleni küzdelem élén a Parlamentnek kellene állnia, ám „az Országgyűlésnek – mindaddig, amíg ezt nem sa-

ját magánál kezdi – nincs morális alapja ahhoz, hogy mások életét mélyrehatóan módosító korrupció elleni döntéseket hozzon”. De az is siralmas, hogy az Országgyűlés „évről évre átlépi az Állami Számvevőszék jelentéseit, nem tesz eleget annak a kérésnek, amit az intézmény ezen egyedüli ellenőrző testülete évről évre megfogalmaz”.

Berényi Lajos, a Közbeszerzések Tanácsának elnöke elsőként arra emlékeztetett, hogy a közbeszerzésről szóló törvény jelenleg módosítás alatt áll, s a cél az, hogy áttekinthetőbb, tisztább legyen a közbeszerzés szabályozása, nagyobb legyen a nyilvánosság. Majd arra a gondra mutatott rá, hogy bár a közbeszerzési piac mérete ma évi 1500-2000 milliárd forint, ám az utóbbi időben az Országgyűlésre, de egyéb más döntéshozó szervekre is nagy nyomás nehezedik annak érdekében, hogy különböző beszerzési tevékenységeket kivonjanak a közbeszerzési törvény hatálya alól.¹³ Súlyosbítja a problémát, hogy a kapcsolódó törvények hatásainak vizsgálata nem készül el. Az utóbbi években például a tárgyalásos eljárások aránya nagymértékben növekedett, míg a nyílt eljárásoké csökkent, ami a nyilvánosság sérülésével jár.¹⁴ Sőt, egyre több a „hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás”¹⁵, amely a nyilvánosság¹⁶ abszolút kizárását eredményezi. Az egyetlen, ebbe a folyamatba beépített fék az, hogy a másolatot el kell küldeni a Közbeszerzési Döntőbizottság elnökének, akinek joga van jogorvoslati eljárást kezdeményezni.¹⁷ Pedig a közbeszerzés „főszereplői”, a legnagyobb ajánlatkérők, pályázati felhívást kiírók – a központi költségvetés szervei, a minisztériumok, önkormányzatok és a többségében állami tulajdonú szolgáltató vállalatok – és a döntések meghozói nagyon sok esetben nyomon követhetőek lennének, ami kulcsfontosságú tényező lehetne az elszámoltatás kapcsán.

Dr. Alexa Noémi, a Transparency International Magyarország igazgatója kiindulásként arra mutatott rá, hogy a TI Korrupció Érzékelési Indexe (az ún. CPI)¹⁸ szerint 2008-ban hazánk 5,1-es pontszámmal a 47. helyen áll, azaz a tavalyi 5,3-as pontját rontva nyolc hellyel visszacsúszott. Ez azért aggasztó, mert – bár az utóbbi tíz évben a CPI pontszámunk nem mozdult el jelentősen az 5-ös pontértéktől, tehát „a minket értékelő ország elemzők úgy látják, hogy nem történt elmozdulás a hazai korrupciós helyzetben”- Közép-Kel-Európa ország-értékei folyamatosan javulnak, így a régió országai behozhatják Magyarországot, s eddigi téren viszonylag kedvező regionális pozíciónk akár el is vesztet.

A korrupció szempontjából leginkább problematikus hazai területek a megoldatlan párt- és kampányfinanszírozás, az átláthatatlan közbeszerzési rendszer, a gyenge jogalkalmazás és az enyhe szankciók rendszere, a korrupció társadalmi elfogadottsága, a civil szféra általános gyengesége és a korrupció megfékezésével kapcsolatos politikai akarat hiánya. Mivel például a közbeszerzések nem átláthatóak és a tárgykörben a döntések nem számon kérhetőek, a rendszeres korrupció ezeket az eljárásokat a TI becslése szerint 15-25%-kal drágítja. További probléma, hogy az ombudsmannak, illetve az ÁSZ-nek az ajánlásai nem elég hatásosak, figyelmen kívül maradnak, hogy a köz- és politikai szférákban nincsenek etikai kódexek, vagy ha vannak is, előírásait nem tartják be, hogy a nyomozati szervek nem rendelkeznek elég eszközzel, kapacitással és felkészültséggel a számon kéréshez, illetve a média és a civil szervezetek ellenőrző kapacitása korlátozott, sokszor politikailag befolyásolt. Ezért a TI ajánlásokat fogalmazott meg a politikai pártok finanszírozásának sokkal szigorúbb szabályozására, a közbeszerzési jogszabályok egyszerűsítésére és hatékonyabb érvényesítésére, a bűnüldözési szervek szerepének és kapacitásának erősítésére, a közérdekű bejelentők hatékony védelmére. Ezek megoldásán túl a TI saját kidolgozású módszereinek alkalmazása is előrelépést jelenthetne. Segíthetné például a megtisztulási folyamatot az „átláthatósági megállapodás”¹⁹, a közbeszerzések monitorozása, illetve a korrupciós gondra a közérdekű bejelentés lehetőségét²⁰ is magában foglaló figyelmeztető (whistleblower) rendszer kialakítása.

Dr. Mózs Elek vezérőrnagy, a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnok helyettese azt hangsúlyozta, hogy a VPOP a pénzügyi-gazdasági bűncselekmények területén nyomozó hatóságként engedélyező, ellenőrző és bűnüldözői funkciót is ellát, így mindhárom területen a korrupció érintettje lehet. Idézte James Shavert, a Vám Világszervezet²¹ egy prominens vezetőjét, aki szerint „kevés olyan közigazgatási szervezet van, ahol az intézmény és a korrupció klasszikus előfeltételei olyan erősen jelen vannak, mint a vámnál”. Ezért a VPOP az egyik, ha nem éppen a legszigorúbban és legsűrűbben ellenőrzött hatóság, melyet – bár saját belső ellenőrzési rendszere és állomány biztonsági részlege is van - az Állami Számvevőszék, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal, a Pénzügyminisztérium is rendszeresen vizsgál.

Ugyanakkor a VPOP korrupció elleni küzdelméért több tényező is nehezíti. Az EU-csatlakozást követően a legkülönbözőbb bünszervezetek számára lehetővé vált, hogy Magyarországra is kiterjesszék tevékenységüket, gazdaságunkban is meghonosítsák a nemzetköz-

zi bűnözést és az ahhoz kapcsolódó korrupciót, ami a VPOP-tól is az új helyzethez való alkalmazkodást követel. Másrészt a VPOP berkein belül is számos, a korrupciót növelő tényező van. Ez utóbbiak körébe sorolható az erős létszámleépítés és a nagyfokú fluktuáció, a folyamatos reálbércsökkenés, az ellenőrző szervezetek létszámának csökkentése, valamint a szintén problematikus, beosztásfüggő „C” típusú nemzetbiztonsági ellenőrzés. E tényezők miatt különösen fontosak a megelőzési erőfeszítések, melyekre a szervezet nagy hangsúlyt fektet. Korrupció elleni eszköztáruk legjelentősebb elemei az oktatás, egyes jogi eszközök, így az összeférhetetlenségi szabályozások, a vagyonosodási és életmód vizsgálatok, illetve a folyamatos ellenőrzés és felderítés.

Dr. Lomnici Zoltán tanácselnök, a Legfelsőbb Bíróság volt elnöke bevezetőként elsősorban az Európai Tanács felhívását és javaslatát ismertette. A felhívás szerint meg kell akadályozni, hogy a sajtó nyomást gyakorolhasson a bíróságokra, mert ez komolyan befolyásolhatja az egyes ügyek lefolyását, a tárgyalások kimenetelét.²² A javaslat szerint pedig úgy kell meghatározni a bírák illetményét, hogy minél inkább csökkentse a korrupció lehetőségét. E törekvésnek hazánkban komoly gátló tényezője, hogy ez lesz idén a harmadik év, amikor nem emelik a bírók jövedelmét.

A továbbiakban a tanácselnök kiemelte, hogy a korrupció megelőzésének fontos eszköze a bírák körütekintő „toborzása” és megfelelő kiválasztása. Hazánkban e területen szintén van tennivaló. A magyar gyakorlatban ugyanis ahhoz, hogy valaki bíróvá válhasson, jelöltként központi felvételi vizsgát kell tennie a Magyar Bírőképző Akadémián²³, s az adott megyei bíróság elnöke a sikeres vizsgát tett jelöltek közül választhat. E döntés annak szubjektivitása miatt vitatható ugyan, ám jelentős előrelépés a korábbi gyakorlathoz képest, „amikor minden döntési jog egy kézben összpontosult”. Mindezeket túl fontos az összeférhetetlenség szabályozása, a hiteles vagyonyi-alkozat tétel, a szignálás rendje, a bírók kizárásának jogi szabályozása és a bíró elmozdíthatatlansága is. Folyamatos ellenőrzésre lenne szükség, a jelenlegi szabályozás szerint ugyanis egy bizonyos életkor után az ellenőrzés megszűnik.²⁴ Ám minden fent említett jogi eszköz hatástalan, ha nincs a bírónak alapvető erkölcsi tartása, amelyet szintén már a kiválasztás során ellenőrizni kellene. Végül sikerként számolt be arról, hogy 2008-ban elindult egy korrupcióellenes MBA kurzus, melyen a hallgatók egyrészt a bírósági korrupció módszereit, másrészt konkrét eseteket ismerhetnek meg.

Járai Zsigmond, az MNB korábbi elnöke szerint „a megnövekvő korrupció számos csatornán keresztül rontja egy ország versenyképességét. Ez, bár direkt kapcsolat nem mutatható ki a gazdaság lassulásával, mégis egyik oka annak, hogy Magyarországon egyre lassabb és egyre rosszabb a gazdasági növekedés”. Ennek következtében megnőnek az állami kiadások²⁵, mérhetően drágulnak az állami beruházások és működtetési kiadások, aminek hatására nagyobbak lesznek az adóelvonások. A bonyolult adórendszer a feketegazdaságot is erősíti, s az államigazgatásban az alkalmazottak számát is növeli, ami miatt az irányítás könnyen széteshet. A vállalkozói szektorban pedig a nagy adóteher a beruházók elbizonytalanodását eredményezi, sőt, elriasztja a hazai és külföldi befektetőket, valamint kontraszelekcións mechanizmust válthat ki, amely torzíja a versenyt, azokat részesíti előnyben, akik ilyen körülmények közt „ügyeskedve” tudnak boldogulni. A gondok fő okai az átláthatóság hiánya, az állami- és pártbürokrácia összekeveredése, s a felszínre került visszaélések „elhalása”, a felelősségre vonás elmaradása. A mindezek elleni küzdelem fő eszköze a „cselekvés”, a határozott korrupció elleni erőfeszítés lehetne, amelyet felülről kellene elindítani, s kezdő lépéseként a minden téren (a jogrendben, az adózásban, a közbeszerzésnél stb.) elkerülhetetlen egyszerűsítés javasolható.

Németh István, az AkzoNobel²⁶ vezérigazgatója azt emelte ki, hogy az AkzoNobel a HEBC (Magyar Európai Üzleti Tanács) tagjaként a korrupció minden formáját elutasítja. Széles körű korrupció elleni gyakorlatot alakítottak ki abból kiindulva, hogy az értékek és alapelvek kommunikálása és a vezetői példamutatás elengedhetetlen.²⁷ Egységes, minden országra kiterjedő Magatartási Kódex (Code of Conduct) szerint működnek, rendszeres tréningeket tartanak. Betartják az üzleti integritás (lényegében: átláthatóság) elvét, támogatják a tiszta versenyt és e tárgyban rendszeresen képzik kereskedőiket, könyvelésük teljes körű és pontos, külső auditorokat alkalmaznak, akik csak azt vizsgálják, hol vannak a cégnek korrupciós gyenge pontjai stb. Törekvéseiket azonban a gazdaságirányításnak is támogatnia kellene. A segítségnek az lehetne az alapelve, hogy „minél szubjektívebb egy döntés, a döntéshozók annál szubjektívebbek lehetnek, ami a korrupció melegágyát teremti meg”. Ezért fontos lenne a hazai bürokrácia egyszerűsítése, mert egy bonyolult rendszer csak gerjeszteni képes a korrupciót, visszafogni nem. Szükséges volna azonban a KKV-eket érintő terhek csökkentése is, mert jelenleg „magasak az élőmunka terhek, ezért a kicsik nem tudnak versenyezni a nagy vállalatokkal”, és mivel e szektor alapvetően is forráshiányos, a ma-

gas elvonás csak a fekete foglalkoztatást gerjeszti. De a társadalmi etika változása sem nélkülözhető, ugyanis amíg a lakosságnak „nem érdeke a számlák gyűjtése, addig csak nagyon lassan javulhat a helyzet”. Az építőipar különösen széles körben tekinthető a korrupció melegágyának.²⁸

Dr. Papanek Gábor elnök szerint a korrupció közvetlen éves kára Magyarországon körülbelül évi 1000 milliárd forint,²⁹ ám a közvetett károk még ennél is jelentősebbek. A visszaélések rontják a versenyképességet, versenykorlátozó hatásúak, valamint nagymértékű felesleges kiadásokra és a minőség romlására vezetnek. De további következményeik a hibás forrásallokáció, a társadalom értéktudat rombolása,³⁰ illetve, amiről ritkábban esik szó – már-már horribilis a teljesítmény-visszatartó következmények miatt elmaradt haszon mértéke is. Ezekon kívül speciális hatások is fellépnek: a nagy összegű beruházások nagyobb korrupciós lehetőségei miatt visszaszorulnak a kis költségű fenntartási tevékenységek, torzulnak a pályaválasztási döntések³¹ stb. A visszaélések elleni küzdelem célszerű eszközei komplexek: egyrészt nélkülözhetetlen a köz-pénzügyek átláthatósága, nyilvánossága, valamint a gyakran elfelejtett elszámoltathatósága³². Másrészt fontosak a társadalmi etikát alakító intézkedések, az oktatás, a bűnüldözés és igazságszolgáltatás magas színvonala. Mindezek hazai érvényesítése érdekében négy javaslat fogalmazható meg. A Magyarországon tipikusan elterjedt struccpolitika helyett szembe kell nézni a problémákkal, reális diagnózist kell felállítani. Fontos, hogy „Ne törődjünk bele!” – nem igaz ugyanis, hogy a korrupció (ilyen magas szintje) elkerülhetetlen. A megoldás érdekében „Tárjuk fel a korrupció ellenérdekelteit!”, lássuk be, hogy a visszaélések elleni küzdelemben a társadalom többségére számíthatunk. Ezt követően a terápia már egyszerű, azt kell elvárunk, amit Nelson admirális is várt: „Mindenki tegye a kötelességét!”.

Dr. Sinku Pál, a Legfőbb Ügyészség Kiemelt Ügyek Főosztályának főosztályvezető ügyésze a korrupciót olyan bűvópataknak jellemezte, „amelyet mindenki lát, csak éppen nem tudjuk megfogni”. Mint mondta, az Ügyészség igyekszik a tudomására jutott eseteket „valamilyen módon feltárni, és valahogyan bíróság elé vinni.” Ennek ellenére az elmúlt tíz évben az ismertté vált vesztegetéses ügyek átlagos száma 697 volt, ez az évenként regisztrált bűncselekményeknek egy, azaz egy ezreléke!³³ Az Ügyészség tapasztalatai szerint a korrupciót leginkább kiváltó tényezők a társadalmi szereplők felkészületlensége, a folyamatok

átláthatatlansága, a kiterjedt bürokrácia, a felelősök tisztázatlansága, a közszférában foglalkoztatottak kellő anyagi megbecsültségének hiánya, a rosszul működő ellenőrzési rendszerek, a szabályozó rendszerek tökéletlensége, az államigazgatásban a túlzott diszkrecionális jogkör, valamint a lelepleződés csekély veszélye. Megfigyelésük szerint „a korrupciós bűnözésnek fontos jellegzetessége a gyors alkalmazkodási készség a társadalmi-gazdasági élet új lehetőségeinek kihasználására, valamint a láncreakciószerű terjedés, különösen olyan helyzetekben, amikor a döntéshozó saját elhatározásától, vagy mérlegelésétől függ annak elintézési módja.” A korrupciós kapcsolatot jellemzően külső személy kezdeményezi. A legtipikusabb elkövetési magatartás a hivatali kötelességszegés, mulasztás.

Dr. Kovács Árpád, az Állami Számvevőszék elnöke szerint a korrupció „gerjesztésében” az adott ország költségvetésének kialakítása a meghatározó, de a fejlesztési források ingadozása is pozitívan korrelál a korrupcióval.³⁴ Az állami élet, a makrogazdaság menedzselése területén azonban Magyarországon nincsenek meg azok a szignifikáns lépések, nincs meg az a fajta kiegyensúlyozott, előrelátó harmónia, amelyek a gazdasági folyamatok kiegyensúlyozott működéséhez szükségesek. Rendkívüli korrupciós lehetőség az is, ha a magyar állam nem érvényesíti a kötbér követeléseit,³⁵ valamint szintén a korrupciót generáló tényező az önkormányzati finanszírozás mechanizmusa.³⁶ Kedvező, hogy „az Állami Számvevőszék határozottan fellépett az ellen, hogy a közbeszerzési szabályozásban olyan fellazító értelmű szabályozást alakítsunk ki, amely úgy mond egyszerűsítene a közbeszerzési eljárásokat.” Javasolható továbbá a hosszú távú gondolkodás, az integritás alapú szemlélet meghonosítása, az intézményi és jogszabályi stabilitás megteremtése, a korrupciós térképek készítésére, végül a különböző intézmények közötti, illetve az intézkedések és költségvetési kapcsolataik közti harmóniák megteremtése.

Végezetül zárszavában **Szarvas István**, a Szervezőbizottság társelnöke arra mutatott rá, hogy a konferencián több előadó kapott szót, mint a korábbi, 2006-os rendezvényen. Egyaránt örvendetes a 2006 óta ismét megalakult Transparency International Magyarország képviselőjének részvétele, az igazságügyi előadók növekvő száma, a korrupció ellen szakterületén küzdő hivatalvezetők beszámolóinak bővülő köre és az, hogy egy nagyvállalati előadó is kifejtette nézeteit. Mindez segítheti egy, a korrupció ellen küzdő, vagy ellene küzdeni akaró vezető tisztségviselők közti konzultációs fórum és cselekvési közösség megalakítását.

Lábjegyzet

- ¹ Ezek: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Miniszterelnöki Hivatal, Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, Pénzügy Minisztérium, Önkormányzati Minisztérium, Egészségügyi Minisztérium.
- ² Ezek az Állami Számvevőszék, a Gazdasági Versenyhivatal, a Közbeszerzések Tanácsa, a Legfőbb Ügyészség, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács, és az adatvédelmi biztos irodája.
- ³ A Transparency International, a Pénzügykutató Zrt., a Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet, az Országos Kriminológiai Intézet, valamint Farkas Ákos és Hack Péter, mint a terület elismert szakemberei.
- ⁴ Erre többek közt az ÁSZ és a holland számvevőszék közös „Twinning Light” projektje a példa.
- ⁵ Erre példa: „Április 1-én hatályba lépett a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. Törvény, amelynek értelmében nem pályázhatnak, és nem részesülhetnek támogatásban azon intézmények, amelyek vezető tisztségviselője a döntés-előkészítésből és a döntésből kizárt személy, illetve annak közeli hozzátartozója.”
- ⁶ A mű pontos címe: OECD-Kézikönyv a Vesztegetésről Adóellenőröknek, elérhetőség: <http://www.oecd.org/dataoecd/38/41/39949442.pdf>
- ⁷ Ez a felüellenőrzés lehetősége – azon esetekben alkalmazott eljárás, ha úgy tűnik, a revizorok nem megfelelő szakmaisággal végezték a munkájukat. 2007-ben az APEH megduplázta az erre vonatkozó szervezeti egységének létszámát, s ez által a korábbi évekhez képest megsokszorozta az így végzett ellenőrzéseket.
- ⁸ Ezt idén 8200 főnél végezték el, ez a korábbi létszám 4,5-szerese.
- ⁹ Az Etikai Kódex az alábbi címen érhető el: http://www.apeh.hu/data/cms52407/etikai_kodex.pdf
- ¹⁰ A Felügyelet létrehozását elrendelő törvény „úgy fogalmazta meg a célját, hogy a pénzügyi piacok zavartalan és eredményes működése, a piaci viszonyok átláthatósága, a tisztességes piaci verseny fenntartása, illetve a pénzügyi piacokkal szembeni bizalom erősítése érdekében szabályozza a piaci szereplők felügyeletét.”
- ¹¹ Úgy, mint operációs kockázatok, belső kontrollok, pénzügyi vizsgálások, felelős vállalatirányítás, csalások, manipuláció stb.
- ¹² A PSZÁF ajánlásai: http://www.pszaf.hu/engine.aspx?page=pszafhu_ajanlirelvutmut
- ¹³ Ezek nagyságrendje több százmilliárd forint, ide tartoznak például a védelmi beszerzések beszerzései, a kórház értékesítések stb.
- ¹⁴ Tárgyalásos eljárás esetén csak a pályázati felhívást és az eredményt kell ugyanis közzétenni, s mindaz, ami a tárgyalások közben történik, nem nyilvános.
- ¹⁵ Ekkor az eljárást a Közbeszerzési Értesítőben sem kell megjelentetni, ez esetben ugyanis a pályázati felhívás kiírója kér fel cégeket, hogy azok tegyenek ajánlatot.
- ¹⁶ Jelenleg is vita folyik arról, hogy a közbeszerzési szerződések teljes egészében nyilvánosak legyenek-e, vagy sem. A mai szabályozás szerint az üzleti titkot nem kell közzétenni, ám az üzleti titok fogalma, kritériumai nincsenek a jogszabályokban pontosan szabályozva.
- ¹⁷ „A közbeszerzés központi intézményrendszerének tulajdonképp egyetlen ellenőrzési eszköze van, a jogorvoslati eljárásoknak az eldöntése, ami persze nagyon jelentősen képes a szabálytalanságokat csökkenteni, hiszen évente 800-1000 jogorvoslati eljárás működik, és ebből mintegy 35%-nál megállapítanak szabályta-

lanságot, és a szabálytalanság megállapítása esetén lehetséges a pályázati eredmény megsemmisítése, bírság kiszabása. Most a törvénymódosítás során az Európai Unió új jogorvoslati irányelveit át kell venni minden tagországnak, ennek egyik nagyon lényeges eleme lesz, hogy addig, amíg az elsőfokú jogorvoslati eljárás nem zárult le, ha jogorvoslat van, akkor szerződést nem lehet aláírni. Tudniillik korábban, és jelenleg is, ha jogorvoslati eljárás folyt, közben a szerződést aláírták, s utólag már elég nehéz volt bármifajta szankciót alkalmazni ezzel kapcsolatban.”

¹⁸ A TI Korruptió Érzékelési Indexe „azt mutatja meg, hogy egy adott országot mennyire érzékelnek korruptnak befektetők, üzletemberek, ország elemzők, tehát nem azt mutatja meg, hogy mekkora a korruptió, hanem hogy mennyire látnak minket korruptnak.”

¹⁹ Ez tulajdonképp egy önkéntesen megköthető szerződés ajánlatkérő és ajánlattevő közt, melyben rögzítésre kerül például, hogy a felek tartózkodnak mindennemű korruptiótól, vagy, hogy a szerződések részletei az üzleti titkot képező részeket kivéve nyilvánosak.

²⁰ Olyan esetek, amikor az egyén érzékeli, és jelenti, hogy a hivatalnál, ahol dolgozik, olyan visszaélés történik, amely súlyosan sérti a közérdeket.

²¹ A Vám Világszervezet honlapja: <http://www.wcoomd.org/home.htm>

²² Az előadó arra a hazai esetre hivatkozott, melyben egy „hírhedt újságíró” viselkedésével azt próbálta elérni, hogy a bíró „besokalljon”, és új bírát rendeljenek ki, ám végül nem sikerült elérnie célját, a tárgyalás lezárultával pedig súlyos ítélet született.

²³ A Magyar Bírőképző Akadémia honlapján a kiválasztásról is találhatóak bővebb információk: <http://mba.birosag.hu/Engine.aspx>

²⁴ Lomnici doktor LB elnökként többször javasolta, hogy ilyen szabályt nem célszerű bevezetni, mert „nagyobb teret nyerhet a korruptió”. Véleménye szerint az ellenőrzést folyamatosnak kellene tenni, és a bírói életpálya egészére ki kellene terjeszteni, aminek eléréséhez jogszabályi változtatás lenne szükséges.

²⁵ A korruptió főképp az állami pénzek elosztásához kapcsolódik – egészségügy, útépitések, fővárosi, önkormányzati beruházásoknál stb.

²⁶ A holland tulajdonú AkzoNobel a világ vezető festék és bevonatgyártója. Honlapja: <http://www.akzoaipar.hu/>

²⁷ „Meggyőződésem, hogy a legnagyobb korrupciókat a vállalatok akár a kicsi, akár a nagy vállalatok vezetők tudtával hajtják végre.”

²⁸ „Az építőipar kiemelten fertőzött korrupcióval. ...Ma a házak a legtöbb esetben számla nélkül épülnek. ...Projektcégek rendszerre ... alakul arra, hogy egy beruházást megvalósítson, és amikor végeztek, akkor a projektcéget gyakorlatilag megszüntetik, az alvállalkozókat nem fizetik ki, és innentől kezdve nagyon-nagyon nehéz őket ellenőrizni.”

²⁹ „Azt is szeretném hangsúlyozni, hogy magánzsebbe is nagyon kevés jut. A többségét elpazarolják! Eltűnik a semmiben. ...Olyan veszteségek keletkeznek, amelyek a XXI. század menedzsmentelvi és (számítás-) technikai vívmányai mellett megmagyarázhatatlanok!”

³⁰ „Egy idő után teljesen alapvető értékek, a tudás, a munka kérdőjeleződnek meg. És kialakul az a generáció, amely úgy gondolja, hogy nem kell tanulni...”

³¹ „Matematikai-statisztikai módszerekkel bizonyítható, hogy korrupt országban kevesen mennek mérnököknek ...itt jogásznak, esetleg közgazdásznak tanulnak a fiatalok.”

³² „A korruptió által lehetővé tett 2002-es Enron-botrányt és az ez utáni világgazdasági nehézségeket követően az amerikaiak igen szigorú szabályokat írtak elő a vállalati pénzügyi elszámolások számára és drasztikus szigorral büntetik ezek megszegését. A rendelkezések Magyarországon csaknem ismeretlenek, pedig az ezekre épülő Felelős Vállalatirányítási Ajánlások a tőzsdei cégekre az egész világon, és Magyarországon is kötelezőek.”

³³ 2007-ben mintegy 360 korrupciós bűncselekmény vált ismertté.

³⁴ „Ha egy ország költségvetése különböző bizonytalan célokat tartalmaz, egyik évben fölnövel bizonyos kiadási tételeket, bizonyos évben bizonyos kiadási tételeket lecsökkent, tehát fék-gáz effektusokkal dolgozik, akkor ennek biztos, hogy vannak olyan negatív hatásai, amelyek korrupciót gerjesztenek. ...A költségvetésben lévő fejlesztési források ingadozásainak van korrupciós hatásmechanizmusa, és a korruptió elleni küzdelemnek makro-

gazdasági szinten a legkézenfekvőbb lehetősége az, hogy egy kiszámítható gazdaságot és egy kiszámítható országot és egy kiszámítható célrendszert adjunk.”

³⁵ „Ha a magyar állam nem érvényesíti a kötbér követeléseit, így vagy úgy vállalkozókat előnyhöz juttat, be lehet kombinálni ezeket a tételeket, és Uram bocsá’, az elmaradó kötbért meg is lehet felezni.”

³⁶ „A pályázati rendszerek késleltetése, a lassú elbírálás! Maradjunk ennél a tételnél. Nincs szinkronitás abban, hogy mikor érkeznek a különböző pénzek. Gondoljanak arra, hogy az önkormányzatok azért vesznek fel hiteleket ...hogy akkor, amikor bebukik valami, tudjanak ugrani. Eljutunk a klasszikus szituációhoz, amelyben teljesen mindegy, hogy mit árulnak a piacon, csak mindig legyen nálunk elég rubel, hogy azt, ami éppen van, meg tudjuk venni. Az önkormányzati finanszírozásban nincs harmónia.”

AJÁNLÁS SZERZŐINKNEK

A Vezetéstudomány a Budapesti Corvinus Egyetem Corvinus School of Management havi folyóirata. A lapban a vezetési és gazdálkodási tudományterületekhez kapcsolódó témakörök elméleti és gyakorlati kérdéseit elemző és vizsgáló írások jelennek meg. A szerkesztőség (robert.becsky@uni-corvinus.hu) elektronikus formában kéri az írásokat. A cikkeket elektronikus levélben vagy mágneslemezen (MS Word fájl formátumban) lehet a szerkesztőséghez eljuttatni.

A lap tudományos folyóirat, ezért szövegek közi forráshivatozások és ezek jegyzéke nélküli írásokat nem jelent meg. A Vezetéstudományban megjelentetni szándékozott kéziratok szerzőitől az alábbi követelmények figyelembevételét kérjük:

A cikkek szokásos terjedelme a hivatkozásokkal, ábrákkal és táblázatokkal együtt 20-24 oldal, 1,5-es sortávolsággal (12-es betűméret, Times New Roman betűtípus). A cikkek első oldalának alján tüntessék fel a szerző foglalkozását, munkahelyét és beosztását, elektronikus levelezési címét, a tanulmány elkészítésével kapcsolatos információkat és az esetleges köszönetnyilvánításokat.

A kézírathoz csatolandó egy magyar nyelvű és egy angol nyelvű rövid összefoglaló (200 szót nem meghaladó terjedelemben), valamint a cikk fő témaköreit megnevező kulcsszavak jegyzéke.

Kiemeléshez **félkövér** és *dólt* betű használható, aláhúzás nem. Jegyzeteket lehetőleg ne használjanak, amennyiben azok feltétlenül szükségesek, szövegvégi jegyzetként adják meg.

A táblázatoknak és ábráknak legyen sorszáma és címe, valamint – átvett forrás esetén – pontos hivatkozása. Az ábrákat és a táblázatokot a kézirat végén, külön oldalakon, sorszámmal és címmel ellátva kérjük csatolni, helyüket a szövegben egyértelműen jelölve (pl. „Kérem az 1. táblázatot kb. itt elhelyezni!”).

A szövegek közi bibliográfiái hivatkozásokat zárójelben, a vezetőknév és az évszám feltüntetésével kérjük jelölni: pl. (Veress, 1999); szó szerinti, idézőjeles hivatkozás esetén kiegészítve az oldal(ak) számával (pl. Prahalad és Hamel, 1990:85). Amennyiben egy hivatkozott szerzőnek több bibliográfiái tétele van ugyanazon évben, ezeket 1999a, 1999b stb. módon kell megkülönböztetni.

A felhasznált források cikk végén elhelyezett jegyzékét ábécérendben kérjük, a következő formában: Szerző (évszám): Cím, kiadás helye: kiadó; illetve forrás.

1. példa (könyv): Porter, M.E. (1980): Competitive Strategy; New York: The Free Press.
2. példa (folyóiratcikk): Prahalad, C.K. és G. Hamel (1990): The Core Competence of the Corporation; Harvard Business Review, május-június, 79–91. o.

A formai követelmények fentiekben érvényesített, ún. „Harvard” rendszeréről (más néven „szerző/év” vagy „név/dátum” hivatkozási módszerrel) részletes tájékoztatást nyújtanak az alábbi WEB-címeiken elérhető források.

Az elektronikus forrásokra való hivatkozás aktuális probléma. Az Internet Library for Librarians egyik polca (www.itcompany.com/info retriever/inetcite.htm) kilenc helyet gyűjtött össze e témával kapcsolatban.

Az angolszás országokban több elterjedt formája van a bibliográfiái hivatkozásnak. Ezek a formák több folyóiratban is használatosak. Közülük az ún. Harvard-stílusú bibliográfiái hivatkozások vonatkozásában ad hasznos tanácsokat a Guide to Citing Internet Sources (www.bournemouth.ac.uk/service-depts/lis/LIS_Pub/harvardsystint.html).

A Modern Language Association of America (MLA) – egyébként szintén sok helyütt alkalmazott – hivatkozási stílusával kapcsolatban ajánlható az MLA-Style Citations of Electronic Sources (www.cas.usf.edu/english/walker/mla.html).

Az APA Publication Manual Crib Sheet (www.gasou.edu/psychweb/tipsheet/apacrib.htm) az American Psychological Association (APA) idézési stílusával foglalkozó forrásokat gyűjti csokorba.

Havi folyóirat lévén és a megjelenés átfutási idejének csökkentése érdekében a Vezetéstudomány kefelevonatot nem küld, elfogadás előtt azonban a szerzőknek egyeztetés céljából elküldi a cikk szerkesztett változatát.

2006 januárjától az új lapszámok cikkeit és 2004-ig visszamenőleg az összes korábbi kiadás publikációit – külön kívánságra – elektronikus változatban is hozzáférhetővé tesszük. 2009 januárjától a Vezetéstudományban publikált cikkek elérhetőek a „www.securities.com” internetcímen található strukturált on-line információ adatbázisban. Ha a szerző nem járul hozzá cikkének eseti kérésre, elektronikus úton való továbbadásához, kérjük, előre közölje!